
Klimapartnerskab for affald, vand og cirkulær økonomi

Sektorkøreplan

Marts 2021

BAGGRUND OM KLIMAPARTNERSKABER OG SEKTORKØREPLANER

Regeringen og erhvervslivet har etableret 13 klimapartnerskaber inden for erhvervslivets sektorer, som skal styrke dansk erhvervslivs grønne omstilling og understøtte opfyldelsen af Danmarks klimamål om 70 pct. reduktion af drivhusgasudledningen i 2030.

I foråret 2020 afleverede hver af de 13 klimapartnerskaber en rapport med sine ambitioner for den grønne omstilling og anbefalinger til politiske tiltag, der kan understøtte virksomhedernes indsats. Efterfølgende er der indgået en række politiske aftaler, som følger op på mange af klimapartnerskabernes anbefalinger.

Med sektorkøreplaner for de enkelte klimapartnerskaber samles regeringens og udvalgte af erhvervslivets tiltag i én fælles plan, der giver overblik over de igangsatte indsatser, som der vil blive arbejdet med at implementere de kommende år.

I sektorkøreplanerne beskriver erhvervslivet først sine målsætninger og indsatser, hvorefter regeringens tiltag for at understøtte sektorens grønne omstilling beskrives.

De første seks sektorkøreplaner færdiggøres i foråret 2021. De resterende syv sektorkøreplaner færdiggøres i efteråret 2021.

Indhold

Side 4	Forord
<hr/>	
Side 6	Erhvervslivets målsætninger og tiltag for CO₂-reduktioner
<hr/>	
Side 7	Status og perspektiver for virksomhedernes arbejde med CO ₂ -reduktioner
Side 9	Klimapartnerskabets målsætninger og initiativer
Side 14	Regeringens tiltag for at understøtte sektorenes grønne omstilling
<hr/>	
Side 16	Klimaplan for en grøn affalds sektor og cirkulær økonomi
Side 19	Øvrige politiske aftaler, der følger op på anbefalinger fra klimapartnerskabet for affald, vand og cirkulær økonomi
Side 21	Omstilling til cirkulær økonomi i EU

Forord

Vi er i et afgørende årti for klimaet, og der er behov for markant handling i alle dele af samfundet for at begrænse klimaforandringerne.

Danmark går forrest i kampen mod klimaforandringerne, og danske virksomheder har en vigtig rolle i at sikre en grøn omstilling, som understøtter job, velfærd, eksport og konkurrenceevne. Derfor har regeringen og erhvervslivet etableret 13 klimapartnerskaber inden for erhvervslivets sektorer, som skal styrke dansk erhvervslivs grønne omstilling og understøtte opfyldelsen af regeringens mål om 70 pct. reduktion af drivhusgasudledningen i 2030.

Klimapartnerskaberne leverede i marts 2020 deres anbefalinger. Baseret på grundige analyser viser de en vej til at nå Danmarks ambitiøse klimamålsætning i 2030, hvor erhvervslivet og samarbejder om at løse udfordringerne. Klimapartnerskabsmodellen har vist sig stærk i forhold til at anviser en konkret vej fremad i den grønne omstilling.

Det seneste år har formet sig ganske anderledes end ventet. Danmark og verden er udfordret af en global pandemi. Dette har dog ikke hindret erhvervslivet eller regeringen og partier i Folketinget i at foretage konkrete CO₂-reducerende tiltag og indgå politiske aftaler for at bringe Danmark i en grønnere retning. Derfor er der også allerede sket meget siden afleveringen af klimapartnerskabernes anbefalinger i marts 2020.

Klimapartnerskabet for affald, vand og cirkulær økonomi ser det som en bunden opgave, at vi lægger 'brug og smid væk-kulturen' bag os, reducerer mængderne af affald og bruger vores naturressourcer smartere og mere ansvarligt. Ifølge FN er udvinding og forarbejdning af naturressourcer skyld i ca. halvdelen af den globale udledning af drivhusgasser og over 90 pct. af det globale tab af biodiversitet. Ved at omstille fra en lineær til en cirkulær økonomi kan vi reducere forbruget af naturressourcer på en måde, der både gavner miljø, klima og den økonomiske vækst.

Ifølge Klimapartnerskabets estimer, kan en cirkulær omstilling af Danmark give globale reduktioner på ca. 7-9 mio. tons CO₂ i 2030¹. Derfor er Klimapartnerskabets overordnede vision, at Danmark i 2030 er verdens førende cirkulære økonomi, hvor næsten alt affald genanvendes, og hvor vandsektoren er klimaa- og energineutral.

For at nå det fulde potentiale, er de nye roller, der er vedtaget i affaldssektoren, essentielle. Sammen med implementering af producentansvar bliver markedet omdrejningspunkt for nye måder at arbejde med affald på i Danmark. Affald er fremtidens råvare, vi skal derfor arbejde sammen om at sikre et effektivt marked for genanvendte materialer. Virksomheder står klar til at udvikle nye forretningsmodeller og her kan offentlige indkøb være en vigtig driver for efterspørgslen efter cirkulære løsninger. På vandområdet er der behov for at etablere en markant vækstmotor for dansk vandteknologi. Det kan sikre innovation, implementering af grønne løsninger og sætte skub i eksporten, der kan reducere globale CO₂-udledninger.

¹ For nærmere gennemgang af beregninger vedr. reduktionspotentialet henvises til Klimapartnerskab for affald, vand og cirkulær økonomis rapport fra marts 2020.

Den politiske aftale om klimaplan for en grøn affaldssektor og cirkulær økonomi understøtter klimapartnerskabets visioner i vid udstrækning. Med strømlinet affaldsindsamling og en ændret organisering af affaldssektoren er sporene lagt for mere og bedre genanvendelse. Den politiske vision om en klimaneutral affaldssektor i 2030 suppleres af visioner om at knække affaldskurven og udsortere 80 pct. af plastikaffaldet fra forbrændingsanlæggene. De politiske visioner understøttes bl.a. af regeringens strategier for grøn forskning, grønne offentlige indkøb og bæredygtigt byggeri.

Regeringen, erhvervslivet og resten af Danmark har fået en fælles opgave, der skal løses på 10 år. Nemlig at nedbringe vores drivhusgasudledninger med 70 pct. i 2030. Status er, at vi cirka halvdelen af vejen er inde i den periode allerede har truffet beslutninger, der bringer os godt en tredjedel af vejen.

For at komme videre med den grønne omstilling skal vi kontinuerligt forbedre os, træffe nye beslutninger og finde nye veje. Det ligger der i at ville være et foregangsland. Derfor ser vi også frem til at fortsætte det stærke samarbejde mellem regeringen og erhvervslivet om grøn omstilling inden for affald, vand og cirkulær økonomi.

Formandskabet for klimapartnerskab for affald, vand og cirkulær økonomi

Camilla Haustrup Hermansen,
direktør og medejer, Plus Pack

Lars Schrøder,
adm. direktør Aarhus Vand (næstformand)

Henrik Grand Petersen,
adm. direktør, Stena Recycling (næstformand)

Erhvervsminister
Simon Kollerup

Klima-, energi- og forsyningsminister
Dan Jørgensen

Miljøminister
Lea Wermelin

Erhvervslivets målsætninger og tiltag for CO₂-reduktioner

Status og perspektiver for virksomhedernes arbejde med CO₂-reduktioner

Klimapartnerskabet for affald, vand og cirkulær økonomi hilser klimaplanen for en grøn affalds- sektor og cirkulær økonomi velkommen. Planen omfatter flere centrale forslag fra Klimapartner- skabet og sætter retningen for en cirkulær omstilling af Danmark med meget ambitiøse visioner.

Politisk er der bl.a. leveret på ensartet sorte- ring i husholdninger og erhverv, krav om udbud af kommunalt indsamlet affald til genanven- delse på det private marked, bedre mulighed for at borgerne kan aflevere affald direkte til virksomhederne, et nyt og forbedret affalds- tilsyn og en tilpasning af affaldsforbrændings- kapaciteten til det nationale behov. Samlet bringer det helt nye muligheder for virksom- heder på affaldsområdet.

Med adgang via udbud til ensartede affalds- mængder kan der foretages nye investeringer i sortering og genanvendelse. Klimapartner- skabet vurderer derfor, at tiltagene vil levere de CO₂-reduktioner og genanvendelses- potentialer, som den politiske aftale om klimaplan for grøn affaldssektor og cirkulær økonomi peger på.

Derudover lægges der med regeringens stra- tegi "Grønne indkøb for en grøn fremtid" op til mere strategisk at bruge offentlige indkøb til at drive den grønne udvikling. Det er positivt og efterspurgt af erhvervslivet, som er klar til at levere de grønne og cirkulære løsninger. Også den grønne forskningsstrategi og strategien for bæredygtigt byggeri ligger godt i forlæng- else af klimapartnerskabets anbefalinger og vil bidrage til at sætte skub i udviklingen.

De politiske aftaler skal omsættes til virkelighed. Krav til ensartet indsamling og sortering er allerede implementeret i lovgivningen, men flere kommuner søger dispensation, så det ser ud til, at den planlagte indførelse i 2021 i mange tilfælde først reelt sker senere. Det forbedrede affaldstilsyn forhandles i år, lige- som Folketinget forventes at vedtage hjemlen til den nye organisering af affaldssektoren i år. Og producentansvaret for emballage kender vi endnu ikke organiseringen af. Så vi er ikke i mål endnu. Det vil tage flere år, før de nævnte initiativer får effekt.

Private aktører i affaldssektoren har grebet mulighederne i klimaplanen for grøn affalds- sektor og cirkulær økonomi og er i fuld gang med investeringsovervejelser. Tidsrammen for implementering kan dog forsinke investering- erne i infrastruktur til at sortere og genan- vende det indsamlede affald. Der er derfor et stort behov for at fastholde beslutningerne, få dem accepteret hos alle aktører og få dem omsat til virkelighed hurtigst muligt, hvis CO₂- reduktionerne skal realiseres inden 2030.

Sporene er lagt for mere og bedre genanven- delse. Næste skridt er at finde veje til at knæk- ke affaldskurven. Regeringens handlingsplan for cirkulær økonomi adresserer affaldsfore- byggelse og fremhæver mange af de relevante indsatsområder. Planen indeholder dog ikke mange nye initiativer, og da klimaplanen for en grøn affaldssektor og cirkulær økonomi også hovedsageligt fokuserer på affaldshåndtering savnes et mere strategisk fokus på affaldsfore- byggelse. Klimapartnerskabet har en række anbefalinger, der kan reducere affaldsmæng- derne, og dem ser vi frem til at samarbejde med regeringen om at få realiseret.

Vi skal have et overblik over, hvor der bør sættes ind og hvem der skal i spil for at reducere affaldsmængderne. Det kan danne grundlag for en egentlig strategi for affaldsforebyggelse, hvor vi får de rigtige incitamenter på plads og fjerner de sidste barrierer. Det kræver både en indsats nationalt og i EU, og det kræver, at vi tænker hele cirklen rundt og i nye løsninger, materialer og forretningsmodeller. De produkter, der sættes på markedet, skal kunne leve så længe som muligt, og først til sidst genanvendes af en affaldssektor, der er gearet til at genanvende materialer i høj kvalitet, så de igen kan indgå i ny produktion.

Virksomhederne skal være drivkraft i den cirkulære omstilling og gribe mulighederne i cirkulær design, produktudvikling og nye forretningsmodeller. Vi ser allerede mange nye initiativer i erhvervslivet, men vi skal have endnu flere – og må ikke glemme forbrugerne, der skal indgå i nye forbrugsmodeller.

Også på vandområdet begynder de nye muligheder at realisere sig. Miljøministeren har bedt alle vandforsyningselskaber indmelde deres ambitioner for energi- og CO₂-reduktion i marts 2021. Det vil sikre en samlet plan for en energi- og klimaneutral vandsektor i Danmark. Der er bred opbakning til indsatsen i vandsektoren. For at sikre at vi når i mål, er det afgørende, at den økonomiske regulering indrettes, så der skabes de rette incitamenter, og at der igangsættes indsatser, som understøtter ambitionen. Klimaplanens nye grænseværdier for lattergasemissioner fra renseanlæg vil understøtte klimapartnerskabets mål og vil fremme innovation og udvikling i vandsektoren.

Ud over det nationale fokus har regeringen igangsat et arbejde med en samlet strategi for eksport af vandteknologi, som vil understøtte eksport af energi- og klimaeffektive danske løsninger og udstyr. En sådan strategi vil kunne medvirke til at indfri klimapartnerskabets mål om at fordoble dansk vandteknologiekseport til 40 mia. kr. i 2030 og medføre store CO₂ reduktioner i vandsektoren globalt.

Klimapartnerskabets målsætninger og initiativer

Klimapartnerskabet for affald, vand og cirkulær økonomi består af to afgrænsede sektorer – affald og vand – samt cirkulær økonomi, der omfatter alle aktører og sektorer på tværs af samfundet.

Klimapartnerskabets overordnede vision er, at Danmark i 2030 er verdens førende cirkulære økonomi, der genanvender 90 pct. af alt affald og har en klima- og energineutral vandsektor. På den måde kan Danmark vise vejen til klimaneutralitet i 2050 og understøtte eksport af ressourceeffektive teknologier og løsninger.

Der er et stort potentiale for at reducere CO₂-udledningerne fra den danske affalds- og vandsektor, men langt det største potentiale for CO₂-reduktion ligger i en samfundsmæssig omstilling til cirkulær økonomi i alle sektorer, der kan levere CO₂-reduktioner, som rækker langt ud over Danmarks grænser.

Klimapartnerskabet for affald, vand og cirkulær økonomi har 14 indsatsområder. Inden for hvert område peger klimapartnerskabet på, hvad erhvervslivet selv kan og vil sætte i gang. Hertil kommer konkrete forslag til, hvordan regeringen kan understøtte virksomhedernes klimaindsats, så der kan skabes skala i de løsninger, erhvervslivet kan levere.

Erhvervslivets indsatser målrettet nationale CO₂-udledninger

I forhold til nationale CO₂-reduktioner er fokus på affaldssektoren og vandsektoren, da CO₂-reduktionen ved omstilling til cirkulær økonomi i høj grad vil ligge uden for Danmark.

Klimapartnerskabet har foreslået indsatser, der kan reducere udledningerne fra affalds- og vandsektoren med 67 % fra 1990 til 2030, hvilket svarer til en reduktion på 0,5 mio. tons CO₂.² Udledning fra affaldsforbrænding er ikke talt med her, da den i stedet tælles med i klimapartnerskabet for energi- og forsyning.

AFFALDSSEKTOREN

De CO₂-udledningskilder, som klimapartnerskabet behandler fra affaldssektoren er deponier, biogasproduktion og kompostering. Klimapartnerskabet foreslår derfor, at det nationale reduktionspotentiale i affaldssektoren hentes via udbedring af afgang fra deponier, CO₂-reduktion fra biogasanlæg og udfasning af kompostering.

CO₂-reduktioner vil ske naturligt fra deponi som følge af afgang. Inden for biogasanlæg er initiativer i sektoren allerede sat i gang for at reducere udledningerne primært drevet af måling og udbedring af lækager fra anlæggene. På den baggrund forventer klimapartnerskabet, at CO₂-udledningerne fra affaldssektoren (ekskl. affaldsforbrænding) reduceres med ca. 335.000 ton CO₂ fra 1990 til 2030. For kompostering vurderer klimapartnerskabet, at de estimerede CO₂-reduktionspotentialer på 180.000 ton bliver svære at realisere uden yderligere politisk indsats.

De store potentialer i affaldssektoren ligger i at genanvende mere. Det vil reducere nationale udledninger fra forbrændingen og have stor effekt på de globale udledninger. Øget genanvendelse behandles sammen med de øvrige tiltag for cirkulær økonomi.

² Klimapartnerskabets beregninger og estimater beror sig alene på klimapartnerskabets analyser og er derfor ikke genberegnet eller yderligere kvalificeret af Miljøministeriet.

VANDSEKTOREN

I vandsektoren stammer CO₂-udledningerne særligt fra spildevandsrensningen. De direkte drivhusgasemissioner fra vandsektoren stammer primært fra lattergas (N₂O), der kan opstå i renseanlæggenes procestanke. De seneste år er der udviklet sensorer, der gør det muligt at styre processerne, så emissionen minimeres. Det er politisk besluttet at indføre grænseværdier for lattergas på større spildevandsanlæg, og der er efterfølgende igangsat konkrete udviklingsprojekter i sektoren med fokus på at minimere lattergasudvikling ved hjælp af on-line sensorer og styring.

Fortsat energieffektivisering af vand- og spildevandsforsyningerne er et vigtigt redskab til at opnå en energi- og klimaneutral vandsektor. Der arbejdes i sektoren derfor med driftsoptimering, indkøb af energieffektivt udstyr, samling i større effektive anlæg og fortsat reduktion af vandtab.

I forhold til afledning af regnvand og uvedkommende vand, skal mængden af energi, der anvendes til at transportere vandet gennem kloaker og renseanlæg, reduceres. Derfor arbejder vandselskaberne løbende med at fjerne regnvand og uvedkommende vand fra renseanlæggene. Det sker som en del af de tiltag, der skal gøre sektoren energi- og klimaneutral og sikre besparelser i driften.

Erhvervslivets indsats målrettet udledninger i andre sektorer og globale CO₂-udledninger

Klimapartnerskabet har identificeret de største globale reduktionspotentialer inden for cirkulær økonomi og inden for eksport af ressourceeffektiv vandteknologi.

Vores forbrug i Danmark udleder ikke kun CO₂ herhjemme, men er også årsag til store CO₂-udledninger andre steder i verden. Omstilling til cirkulær økonomi vil derfor reducere Danmarks globale klimaaftryk og ikke mindst trække på jordens naturressourcer. Klimapartnerskabet har estimeret, at anbefalingerne til en cirkulær omstilling af Danmark kan give globale CO₂-reduktioner på ca. 7-9 mio.

tons CO₂ i 2030³ i forhold til, hvordan udledningsniveauet ellers ville have været i 2030.

På globalt plan er der brug for omstilling til cirkulær økonomi for at kunne indfri Paris-aftalens mål om klimaneutralitet i 2050. Udvinning og forarbejdning af naturressourcer er skyld i ca. halvdelen af den globale udledning af drivhusgasser. Derfor er der brug for, at vi alle gentænker måden, vi designer, producerer og forbruger på, så produkterne holder længe og kan bruges igen og igen. Det mindsker behovet for udvinning og forarbejdning af naturressourcer – og ikke mindst mængden af affald, der skal til forbrænding.

Affaldssektoren skal være gearet til at kunne forberede med henblik på genbrug og til at genanvende i høj kvalitet og på den måde fungere som bindeled mellem forbrug og produktion. Det kræver transparente materialestrømme og et effektivt marked for genanvendte materialer.

Produktionsvirksomhederne skal designe til cirkularitet, udvikle nye forretningsmodeller og efterspørge genanvendte materialer. Forbrugerne skal ændre forbrugsmønstre ved at vælge produkter og services, der fremmer cirkulær økonomi, acceptere nye materialer og forretningsmodeller samt ikke mindst sortere affald. Samtidig skal det offentlige skabe de rette rammebetingelser og økonomiske incitamenter for udvikling og skalering af cirkulære løsninger.

INDSATSOMRÅDER FOR CIRKULÆR ØKONOMI

Klimapartnerskabet har identificeret seks indsatsområder inden for cirkulær økonomi, der kan sikre store CO₂-reduktioner.

Længere produktlevetider og øget genbrug

Længere produktlevetider og øget genbrug vil bidrage til at knække affaldskurven i Danmark – og dermed levere på den politiske vision i Klimaplanen for en grøn affaldssektor og cirkulær økonomi. Klimapartnerskabet har estimeret globale reduktionspotentialer på 1,5 mio. tons CO₂ i 2030 ved at forlænge produktlevetiden og øge mængden af genbrug i Danmark.

³ For nærmere gennemgang af beregninger vedr. reduktionspotentialer henvises til Klimapartnerskab for affald, vand og cirkulær økonomis rapport fra marts 2020. Ca. 85 % af udledningerne, som er relateret til produktion af materialer som f.eks. stål, aluminium, plast m.m., sker uden for Danmark. Ca. 15 % sker i Danmark.

For virksomhederne handler det om at designe til cirkularitet og lang holdbarhed, og at produkter i sidste ende kan genanvendes efter endt brug. Ud over design vil øget genbrug og reparationer også kunne bidrage til at forlænge produktlevetiden. Et konkret område, der er i vækst, er genbrug af elektronik, hvor der er et stort potentiale i Danmark for levetidsforlængelse af højværdiprodukter, og hvor der løbende dukker nye virksomheder op. Herudover er producenternes kollektivordninger i fuld gang med at udrulle koncepter med fokus på forberedelse til genbrug af elektronik, men rammerne om producentansvaret kræver modernisering – og samarbejdet i værdikæden skal forbedres for at skalere løsningerne.

Øget brug af genanvendte materialer

Erhvervslivet kan øge brugen af genanvendte materialer i produktionen. Ved at bevare materialer i kredsløb reduceres CO₂-udledningen fra udvinding og forarbejdning af naturressourcer. Herudover kræver anvendelse af genanvendte materialer ofte mindre energi end anvendelse af jomfruelige råvarer. Klimapartnerskabet har estimeret globale potentialer for CO₂-reduktion på 3 mio. tons i 2030 ved øget brug af genanvendte materialer.

Midlet er at sikre et effektivt marked for genanvendte materialer, hvor anvendelse af genanvendte materialer er en økonomisk rentabel mulighed. Det kræver gentænkning af produktdesign samt en effektiv affaldssektor, der kan sortere og genanvende affaldsressourcer i de kvaliteter og mængder, der efterspørges på markedet.

Klimapartnerskabet anbefaler, at virksomheder sætter mål for andelen af genanvendte materialer i produktionen. Konkrete eksempler er Plastindustrien, der vil arbejde for, at 50 pct. plastik i den bløde transportemballageplast (f.eks. folier) er genanvendt i 2025, og for hård emballageplast (eks. paller) er målet 80 pct. Det kræver bl.a. øget efterspørgsel fra detailhandlen. Bryggeriforeningen har sat mål om, at i 2025 vil alle plastflasker være fremstillet med mindst 50 pct. genanvendt plastik (rPET), og i 2030 er tallet 100 pct. Senest har en række virksomheder tilsluttet sig den europæiske plastikpakt, som bl.a. sætter mål for brug af mindst 30 pct. genanvendt plastik i engangsprodukter og emballager.

Nogle virksomheder etablerer også tilbage-tagningsystemer, der sikrer, at produkterne kommer retur, når kunderne er færdige med dem. Med Klimaplanen for en grøn affaldssektor og cirkulær økonomi forbedres virksomhedernes muligheder for at etablere tilbagetagningsordninger.

Cirkulære forretningsmodeller

Virksomheder i de fleste sektorer kan udvikle cirkulære forretningsmodeller, der øger brugen af produkterne, bl.a. gennem deling, services eller genbrug. Det kræver færre produkter at opnå samme services, hvilket medfører mindre materialebrug og dermed også lavere CO₂-udledning. Klimapartnerskabet har estimeret potentialet for CO₂-reduktion til 0,5 mio. tons i 2030 ved øget brug af cirkulære forretningsmodeller.

Mange virksomheder er begyndt at tænke i nye forretningsmodeller baseret på salg af produkter som service, hvor de ikke sælger selve produkterne, men i stedet sælger adgang til dem, andre designer og udvikler produkter i en kvalitet, der øger deres levetid, hvilket muliggør forretning baseret på at reparere, opgradere og gensælge produkter. Det får de bl.a. hjælp til gennem målrettede nationale innovations- og rådgivningsprojekter. Flere deleøkonomiske platforme dukker op, hvor produkter gøres tilgængelig for flere brugere, uden at der skal produceres flere produkter. Dette sker både business to business og målrettet forbrugere.

Skift til nye materialer

Et skift til nye materialer kan bl.a. indebære brug af biobaserede materialer i produktionen eller substitution af uønsket kemi i produkter. Bioøkonomi kan bidrage til reduceret CO₂-udledning ved at erstatte fossile råvarer med biobaserede løsninger, nedbringe mængden af affald og få flere dele af råvarerne nyttiggjort. Klimapartnerskabet har estimeret potentialet for CO₂-reduktion til 0,5 mio. tons i 2030 ved skift til nye materialer.

Indsatsen i virksomhederne handler f.eks. om at vælge biobaseret plastik, der har samme kemiske sammensætning som fossilbaseret plastik. Det er dog afgørende, at de anvendte biobaserede materialer er produceret bæredygtigt, så man fx undgår afskovning. En anden

og vigtig indsats handler om at få uønsket kemi ud af danske produkter. Her ser klimapartner-skabet bl.a. at flere og flere virksomheder får miljømærket deres produkter.

Mindre spild

Virksomhederne arbejder kontinuerligt på at mindske spild i produktionen for at undgå affald og sikre størst mulig ressourceproduktivitet. Bl.a. gennem procesinnovation udvikler virksomheder nye produktions-, logistik- og genanvendelsesmetoder. Mindre spild reducerer CO₂-udledning forbundet med udvinding og forarbejdning af naturressourcer. Klimapartnerskabet har estimeret potentialet for CO₂-reduktion til 1 mio. tons i 2030 ved at mindske spild i produktionen.

Et konkret eksempel kan ses i fødevarerbranchen, hvor flere større fødevarer virksomheder og brancheorganisationer har indgået en frivillig aftale om at reducere madspildet i virksomhederne med 50 pct. inden 2030.

Øget genanvendelse af affald

Genanvendelse af affald er forudsætningen for at bevare materialerne i kredsløb og reducere CO₂-udledningen ved forbrænding og deponi – ligesom det sikrer CO₂-reduktioner i forbindelse med udvinding og forarbejdning af naturressourcer. Klimapartnerskabet har estimeret potentialet for CO₂-reduktion til 1,5 mio. ton i 2030 ved at øge genanvendelse til 90 pct⁴. i Danmark og mindske forbrænding.

Den private affaldssektor er klar til at investere i infrastruktur til sortering og genanvendelse. Der er allerede planer om anlæg til plastiksortering og investeringer i nye teknologier til både mekanisk og kemisk oparbejdning af plastikaffald fra husholdninger. Klimaplanen for affaldssektoren sætter rammerne og giver adgang til store ensartede affaldsmængder, men lovgivningen skal på plads og rammevilkårene implementeres i praksis, før virksomhederne for alvor tør investere.

Alle virksomheder er i færd med at øge udsortering af det genanvendelige affald. En indsats i servicesektoren og byggesektoren er særligt relevant, og nye regler for sortering af affald fra erhverv samt et styrket affalds-

tilsyn, vil sikre fremgang. I byggesektoren er der i 2020 etableret et sektorsamarbejde for udsortering af plastikaffald i byggeriet, hvor målet er at udsortere 25 pct. af plastikaffaldet inden 2025 og 75 pct. inden 2030. Indsatsen sker i samarbejde mellem DI Dansk Byggeri/ DI BYG og Plastindustrien samt en række aktører i byggebranchen. Også i landbruget er der fokus på at realisere potentialet for mere genanvendelse af plastikaffald. Landbrug & Fødevarer har indgået en samarbejdsaftale med Miljøstyrelsen i november 2020, som bl.a. skal sikre udsortering af 50 pct. af plastikaffald til genanvendelse i 2025 og 80 pct. i 2030.

Producentansvar for emballage, der skal implementeres i 2025, bliver omdrejningspunkt for nye måder at arbejde med affald på i Danmark. Med ansvar for såvel finansieringen som den praktiske håndtering af emballageaffaldet får producenterne incitament til at tilrettelægge et affaldshåndteringssystem i samarbejde med kommunerne med fokus på omkostningseffektivitet og kvalitet i genanvendelsen. Op mod 40.000 virksomheder vil blive omfattet, og forberedelserne er i gang – både når det kommer til design af cirkulære emballageløsninger og til kollektivt at organisere selve affaldshåndteringen.

En lang række virksomheder i EU og USA – herunder en række danske virksomheder – er ved at teste sortering af emballageaffald baseret på et digitalt vandmærke præget i emballagens overflade. Vandmærket er usynligt for det almindelige øje, men kan ses af den sorteringsteknologi, der allerede er implementeret på gængse sorteringsanlæg. Vandmærket giver mulighed for en meget fin grad af sortering, som er forudsætningen for en høj kvalitet af genanvendelse og fornyet anvendelse af materialerne til fødevareremballage. Danmark er i 2020 udpeget som testland for projektet.

⁴ Jf. Klimapartnerskabets egen vision.

INDSATSOMRÅDER I VANDSEKTOREN FOR GLOBALE CO₂-REDUKTIONER

Klimapartnerskabet har estimeret CO₂-reduktionen ved, at hele EU får samme energi-effektivitet som den danske vandsektor havde i 2017. Det vil svare til et årligt potentiale for CO₂-reduktion på 1,7 mio. ton CO₂ og globalt er potentialet en CO₂-reduktion på 30 mio. ton. Ved en energi- og klimaneutral vandsektor er effekten markant større. Klimapartnerskabet har identificeret indsatsområder, der kan sikre CO₂-reduktioner globalt set og i andre sektorer nationalt. Under hvert indsatsområde har erhvervslivet planlagt eller igangsat konkrete tiltag.

Eksport af grøn vandteknologi

CO₂-reduktionen ved at udbrede ressource-effektive danske vandteknologier på eksport-markederne er væsentlig. Eksport af vandteknologi er i dag en dansk styrkeposition, som udgør en eksport på ca. 20 mia. kr. årligt. Potentialet i de kommende år er stort særligt i forhold til opdatering af den eksisterende infrastruktur i EU og Nordamerika og ved at opbygge nye systemer i hele verden. Klimapartnerskabet har et mål om, at den danske vandteknologiekseport fordobles til 40 mia. kr. i 2030.

Klimapartnerskabet peger på, at der er behov for en samlende vækstmotor på vandområdet. En vækstmotor, der kan bidrage til at styrke innovation og samskabelse af nye effektive løsninger, etablering af storskala demonstra-

tionsprojekter såvel som eksport af vandteknologiske løsninger. I løbet af 2020 har erhvervslivet i form af et samarbejde mellem udstyrsleverandører, forsyninger og rådgivere i samarbejde med DI igangsat arbejdet med at etablere et landsdækkende markant vækstcenter (Water Valley Denmark) med Aarhus som epicenter.

Vandsektorens bidrag til øvrige CO₂-reduktioner

Vand- og spildevandssektoren kan bidrage til nationale CO₂-reduktioner på en række områder som f.eks. brug af varmepumper, øget biogasproduktion og skovrejsning.

Både spildevand og drikkevand indeholder varme, der med varmepumper kan anvendes til fjernvarme og dermed erstatte f.eks. affaldsforbrændingsanlæggenes varmebidrag. Herudover kan etablering af færre og større renseanlæg forøge biogasproduktionen, der fremadrettet bør opgraderes til naturgas-kvalitet. Skovrejsning som grundvandsbeskyttelse skal anvendes i stor udstrækning og akkumulerer CO₂. Vandsektoren er i fuld gang med at se på disse muligheder som en del af omstillingen til en energi- og klimaneutral vandsektor.

Regeringens tiltag for at understøtte sektorenes grønne omstilling

Introduktion

Siden klimapartnerskabet for affald, vand og cirkulær økonomi afleverede 93 anbefalinger til regeringen i marts 2020, er der indgået flere politiske aftaler, der løfter en lang række af anbefalingerne. Det gælder særligt den brede politiske aftale om klimaplan for en grøn affaldssektor og cirkulær økonomi fra juni 2020. Efterfølgende er alle regeringens initiativer inden for cirkulær økonomi indarbejdet i Handlingsplan for cirkulær økonomi⁵. Initiativerne heri bidrager i bestræbelserne på, at cirkulær økonomi i endnu højere grad end i dag, skal være en bæredygtig vækstmotor for Danmarks næste grønne erhvervseventyr.

⁵ Handlingsplan for cirkulær økonomi har været i høring frem til februar 2021

Klimaplan for en grøn affaldssektor og cirkulær økonomi

Med den politiske aftale om en grøn affaldssektor og cirkulær økonomi som blev indgået 16. juni 2020 blev regeringen (Socialdemokratiet), Venstre, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti, Liberal Alliance og Alternativet enige om, at affaldssektoren skal bidrage til indfrielsen af klimalovens ambitiøse mål om at reducere de nationale drivhusgasudledninger med 70 pct. i 2030 i forhold til 1990.

På baggrund af anbefalinger fra bl.a. klimapartnerskabet for affald, vand og cirkulær økonomi kom aftalen til at indeholde en bred vifte af konkrete initiativer. Uden nye tiltag forventedes affaldssektoren at udlede ca. 2,3 mio. tons CO₂ i 2030. Med aftalens initiativer forventes de nationale CO₂-udledninger at blive reduceret med ca. 0,7 mio. tons i 2030 ved bl.a. at reducere mængden af plastikaffald i forbrændingsanlæggene, reducere affaldsmængderne og øge genanvendelsen⁶.

Desuden indeholder aftalen følgende visioner:

- Affaldssektoren skal være klimaneutral i 2030
- Udsortering af 80 pct. dansk plast fra forbrændingen i 2030.
- Affaldskurven skal knækkes – mindre affald, mindre spild og mere genbrug. Det skal bl.a. ske ved, at Danmark får kvantitative reduktionsmål i forbindelse med fastsættelsen af sådanne mål i EU.

Aftalen om klimaplanen for en grøn affaldssektor og cirkulær økonomi indeholder mange initiativer, der følger op på klimapartnerskabets anbefalinger. Nedenfor er en kort opsummering af de væsentligste elementer.

Øget og strømlinet affaldssortering

Med klimaplanen blev der truffet beslutning om at skabe en øget og strømlinet indsamling af både husholdningernes og erhvervslivets affald. Fremover skal kommunerne sortere og indsamle husholdningernes affald ensartet i hele landet, så der sikres større og mere ensartede affaldsmængder, der giver grundlag for øget genanvendelse i høj kvalitet.

Konkret er der indført krav til kommunerne om ens sortering ved husstanden og indsamling af 10 forskellige slags affald: mad-, papir-, pap-, metal-, glas-, plast-, tekstilaffald samt drikke- og fødevarerkartoner, restaffald og farligt affald. Indsamlingen af affaldet skal foregå husstandsnet, men tage hensyn til forskellige boligtyper, herunder gennem mulighed for kombineret indsamling, så nogle typer affald kan indsamles sammen. Den reviderede affaldsbekendtgørelse er trådt i kraft med de nye krav, hvor kommunerne som udgangspunkt senest pr. 1 juli 2021 skal have etableret de nye henteordninger⁷. Vejledninger om henholdsvis indsamling og sortering af husholdningsaffald er ligeledes færdigreviderede og offentligt tilgængelige.

⁶ For nærmere detaljer om Klimaplanens CO₂-effekter på initiativniveau, se regeringens Klimaprogram 2020 s. 78

⁷ Med undtagelse af henteordningen for tekstilaffald, der først skal indsamles fra 1. januar 2022. Miljøstyrelsen kan i særlige tilfælde dispensere fra kravet om indsamlingsordningerne.

Den politisk vedtagne strømning af sortering og affaldsindsamlingen følger op på anbefalingerne fra klimapartnerskabet for affald, vand og cirkulær økonomi om at indføre ensartet sortering og affaldsindsamling for både husholdninger og erhverv.

Mere genanvendelse af plastikaffald

Plastikaffald er den væsentligste kilde til Danmarks CO₂-udledning fra forbrænding af affald. Mange plastikprodukter er ikke designet til at kunne genanvendes eller blive brugt flere gange, og ender derfor med at blive brændt – også selvom det i første omgang var sorteret fra til genanvendelse.

I klimaplan for en grøn affaldssektor og cirkulær økonomi indgår det derfor bl.a., at kommunerne som minimum skal stille krav om 60 pct. reel genanvendelse af det indsamlede plastikaffald, når affaldet udbydes til behandling. Samtidig fastsættes en række mål, der i første omgang søges opnået via et forpligtende sektorsamarbejde. For restaurationsbranchen drejer det sig om 50 pct. reduktion af visse take-away-emballager af plastik i 2026. Landbrugssektoren skal udsortere 50 pct. af plasten til genanvendelse i 2025 og 80 pct. i 2030, mens bygge- og anlægssektoren skal udsortere 25 pct. af plasten til genanvendelse i 2025 og 75 pct. i 2030.

Med aftalen blev det også besluttet, at den nationale implementering af det udvidede producentansvar for emballage udføres på en sådan måde, at der i andet halvår af 2021 træffes beslutning om organiseringsmodellen samt fastlæggelse af de modulerede bidrag, der skal give producenterne økonomisk incitament til at designe emballager til genanvendelse. Regeringen har nedsat et Samarbejdsforum for producentansvar med deltagelse af kommuner og producenter, som skal komme med anbefalinger til den konkrete organiseringsmodel. Med udvidet producentansvar for emballage overtager producenterne som minimum det økonomiske ansvar for håndtering af emballageaffaldet.

En stærk genanvendelsessektor

Danmark skal være et land, hvor der i fremtiden bygges genanvendelses anlæg, frem for forbrændingsanlæg. Over de kommende årtier forventes en rivende udvikling inden for

genbrug, genanvendelse og cirkulær økonomi. Danmark og danske virksomheder skal have optimale rammer for at komme med i kapløbet om fremtidens grønne affaldsløsninger – så vi på sigt kan eksportere miljø- og klimaløsninger i stedet for at importere et miljøproblem.

Deraf følger, at affaldsstrømmene fra husholdningerne - på samme måde som for virksomhederne - samles og organiseres mere ensartet, og at rammevilkårene for affaldssektoren for fremtiden indrettes, så der investeres i genanvendelses anlæg frem for forbrændings anlæg. De nye roller i sektoren betyder, at kommunerne skal udbyde behandlingen af det genanvendelige husholdningsaffald, herunder også sortering. Det betyder også, at kommunale anlæg til behandling og sortering af genanvendeligt husholdningsaffald skal udfases efter en overgangsperiode. De nye roller ændrer ikke ved, at kommunerne fortsat har ansvaret for at sikre, at affaldet behandles i overensstemmelse med de gældende miljøkrav som kommunen fastlægger i deres udbud.

Den aftalte ændring af rammevilkårene for det genanvendelige affald følger op på anbefalingen fra klimapartnerskabet om nye roller i affaldssektoren.

Mindre forbrænding og mindre import af affald til forbrænding

Der er i dag en overkapacitet i de danske forbrændingsanlæg, hvilket betyder at anlæggene – for at få fyldt ovnene op – importerer store mængder affald til forbrænding. Affald der ofte indeholder mere plastik end dansk affald, og derfor øger de danske CO₂-udledninger.

I takt med at genanvendelsen stiger, vil behovet for at forbrænde dansk affald blive mindre. Reguleringen af forbrændingssektoren er ikke fulgt med udviklingen, hvilket i stigende grad er en barriere for øget genanvendelse, CO₂-reduktion og for omstillingen til en effektiv, cirkulær økonomi.

Med aftalen om klimaplan for en grøn affaldssektor og cirkulær økonomi blev det besluttet at forbrændingskapaciteten i Danmark skal tilpasses mængden af forbrændings egnet affald fra Danmark frem mod 2030, svarende til en reduktion på 30 pct.

Med den aftalte kapacitetstilpasning følges der op på anbefalingen fra klimapartnerskabet for affald, vand og cirkulær økonomi om at lave et nationalt mål om nedbringelse af forbrændingskapaciteten.

En energi- og klimaneutral vandsektor

Den primære drivhusgasudledning fra spildevandssektoren stammer fra lattergasudledninger i forbindelse med rensningsprocessen af spildevandet. Derudover har der været behov for at incitamenterne til at recirkulere knappe ressourcer nytænkes.

Med den aftalte indførelse af grænseværdier for renselanlæggenes lattergasemissioner understøttes klimapartnerskabets vision om en energi- og klimaneutral vandsektor i 2030

direkte. På spildevandsområdet er det endvidere en udfordring, at en del fosfor går tabt. Incitamenterne til at genanvende fosfor fra spildevandet mangler i dag, og det er derfor aftalt at nytænke reguleringen. Desuden undersøges den potentielle effekt af en konsolidering af sektoren – herunder ift. eksport af dansk miljøteknologi.

Med initiativer rettet mod den direkte udledning fra spildevandssektoren, foruden aftalens øvrige initiativer, der understøtter vandsektorens vej mod energi- og klimaneutralitet, understreges vigtigheden af, at den danske vandsektor fortsat går forrest, så dansk vandteknologi i fremtiden kan bidrage til at løse globale klimaudfordringer.

Øvrige politiske aftaler, der følger op på anbefalinger fra klimapartnerskabet for affald, vand og cirkulær økonomi

Grønne indkøb for en grøn fremtid – strategi for grønne offentlige indkøb

Grønne indkøb for en grøn fremtid sætter retningen for grøn omstilling af det offentlige indkøb i flere spor, der tilsammen skal sikre en markant reduktion af indkøbets klimaaftryk i 2030. Strategiens implementeringsspor rummer initiativer, der skaber grøn handling nu og her, foruden et udviklingsspor, med fokus på langsigtet grøn udvikling frem mod 2030. Strategien indeholder bl.a. krav til miljømærket indkøb og anvendelse af totalomkostninger for udvalgte produkter – foruden en længere række andre relevante initiativer, der bl.a. forventes at stimulere markedet for genanvendt plastik.

Med strategi for grønne offentlige indkøb følger regeringen op på klimapartnerskabets anbefalinger om, at det offentlige bør gå forrest med en grøn indkøbspolitik, der kan være med til at ændre vores indkøb og skabe efterspørgsel efter nye grønne løsninger.

Grøn forskningsstrategi - forskningsmission om cirkulær økonomi med fokus på plastik og tekstiler

Regeringen præsenterede i september 2020 Danmarks første strategi for investeringer i grøn forskning, teknologi og innovation. Med afsæt i strategien har alle Folketingets partier med Aftalen om fordeling af forskningsreserven mv. i 2021 afsat 700 mio. kr. til fire forskningsmissioner, hvor grønne partnerska-

ber skal samle forskning, erhvervsliv og myndigheder om en langsigtet og strategisk indsats. Én af forskningsmissionerne skal bidrage til at fremme cirkulær økonomi gennem udvikling af løsninger til at forbedre ressourceproduktiviteten, mindske mængden af affald, øge mængden og kvaliteten af genanvendelsen samt reducere miljø- og klimabelastning fra produkter. Missionen vil have særlig fokus på plastik og tekstiler. Løsninger kan omfatte f.eks. ændret design og produktionsmetoder samt ændrede forbrugsformer. Midlerne til missionsdrevne partnerskaber udmøntes af Innovationsfonden i løbet af 2021.

Regeringens forskningsmission følger op på partnerskabets anbefalinger om øget fokus på forskning og udvikling af cirkulære løsninger, særligt på området for plastik og tekstiler.

Regeringens kommende eksportstrategi for vand

Med den politiske aftale om genstart af dansk eksport fra 8. oktober 2020 har et bredt flertal i Folketinget ønsket, at der udarbejdes en eksportstrategi for vand. Ambitionen for en eksportstrategi skal være, at Danmark forbliver et foregangsland inden for vandområdet og udnytter sine styrkepositioner til at øge eksporten væsentligt i løbet af de kommende 10 år. Strategien skal sikre en fokuseret og konkret dansk eksportindsats og sætte fokus på de nuværende og fremtidige muligheder, som den danske vandbranche står over for. Strategien

udarbejdes i et samarbejde mellem relevante ministerier og flere eksterne interessenter i vandsektoren og ventes færdig i foråret 2021. Dertil er der, som en del af Finanslov 2021, afsat midler til en styrket eksportindsats i perioden 2021-2023 og herunder til 5 nye myndighedssamarbejder på vandområdet.

Den kommende strategi forventes at understøtte dele af klimapartnerskabets indsatsområde og anbefalinger om eksport af vandteknologi.

Aftale om national strategi for bæredygtigt byggeri

Regeringen har i marts 2021 indgået en aftale om en national strategi for bæredygtigt byggeri, der skal bidrage til et mere bæredygtigt

og kvalitetsbevidst byggeri, der samtidig er økonomisk ansvarligt. Med fokus på blandt andet holdbare bygninger af høj kvalitet og et ressourceeffektivt byggeri arbejdes der for at fremme bæredygtige bygninger med lang levetid. Samtidig har strategien et fokus på genbrug og genanvendelse af byggematerialer uden at gå på kompromis med sikkerhed og sundhed. Strategien kommer i alt rundt om fem indsatsområder, der tilsammen danner den langsigtede ramme for en bæredygtig omstilling af byggeriet.

Strategien understøtter flere af anbefalingerne med snitflader til byggesektoren fra klimapartnerskabet for affald, vand og cirkulær økonomi.

Omstilling til cirkulær økonomi i EU

EU spiller en afgørende rolle for Danmarks omstilling til cirkulær økonomi. Dels fordi den cirkulære værdikæde går på tværs af landegrænser, og dels fordi store dele af den danske regulering af cirkulær økonomi har ophæng i EU-retten.

Regeringen støtter EU-Kommissionens ambition om tilvejebringelsen af en cirkulær økonomi i EU, der kan understøtte opnåelsen af klimaneutralitet i 2050 og afkoblingen mellem økonomisk vækst og forbruget af naturressourcer.

Regeringen arbejder for EU-Kommissionens forventede forslag til kvantitative mål for affaldsreduktion. Desuden får Danmark kvantitative mål for affaldsreduktion i forbindelse med fastsættelsen af sådanne mål i EU.

Et centralt virkemiddel til affaldsforebyggelse består i at stille designkrav til produkter, der kan markedsføres i EU. Derfor arbejder regeringen for en sammenhængende juridisk ramme for en bæredygtig produktpolitik, der skal understøtte ressourceeffektivitet, cirkularitet, sikkerhed og et reduceret klima- og miljøaftryk. Det indebærer bl.a. en udvidelse af ecodesign-direktivet i forhold til at inddrage flere produktgrupper og flere kriterier, som understøtter den cirkulære økonomi.

Den sammenhængende juridiske ramme for bæredygtige produkter bør omfatte de mange andre europæiske produktreguleringer, der allerede findes. EU's metode til livscyklusanalyser, Product Environmental Footprint (PEF) har potentialet til at fungere som det understøttende metodiske grundlag for alle disse produktreguleringer. Det skal sikre, at der på tværs af produktområder stilles konsistente krav til miljø- og klimapåvirkning igennem hele produktets livscyklus, og at man fremmer brugen af fornybare naturressourcer og beskyttelsen af sundhed og miljø for alle produkter, der produceres i EU.

Derudover bakker regeringen op om EU-Kommissionens ønsker om at revidere byspildevands- og slamdirektiverne med henblik på, at der kommer større fokus på energiproduktion og genanvendelse af næringsstoffer.

Regeringens arbejde for at fremme cirkulær økonomi i EU følger op på anbefalinger fra klimapartnerskabet vedr. cirkulær produktpolitik i EU, udvidelsen af EU's ecodesign direktiv og øget fokus på affaldsforebyggelse.